वर्ष ४० | अंक १ | नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार | असोज २०७२ | सेप्टेम्बर-अक्टुबर २०१५

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपाल Alliance For Financial Inclusion (AFI) को वार्षिक साधारण सभा तथा 2015 AFI Global Policy Forum (GPF) मा सहभागी

गभर्नर डा. चिरन्जीबि नेपालले Banco de Mcanbique द्वारा Mozambiqe को Maputo मा सेप्टेम्बर १ देखि ४ सम्म आयोजित Alliance For Financial Inclusion (AFI) को वार्षिक साधारण सभा तथा 2015 AFI-Global Policy Forum (GPF) मा सहभागी भई मन्तव्य राख्नुभयो ।

गभर्नर डा. नेपालले GPF को 'Mobile Enabled Cross Border Remittances Session' मा panelist को रुपमा आफ्नो विचार व्यक्त गर्दै नेपाल जस्तो विकासोन्मुख राष्ट्रका लागि विप्रेषणको महत्वको चर्चा गर्नुभयो । उहाँले नेपाल राष्ट्र बैंक तथा नेपाल सरकारल विप्रेषणलाई औपचारिक माध्मबाट भित्र्याउने सम्बन्धमा गरेका प्रयासहरु, विप्रेषणको प्रभावकारी उपयोग र विप्रेषण कारोवारमा विद्युतीय वित्तीय सेवाको भूमिका बारे पनि प्रकाश पार्नु भयो ।

गभर्नर डा. नेपालले GPF को Public-Private Dialogue (PPD) Leader's Roundtable मा समेत सहभागी हुनुभयो । सो क्रममा उहाँले Public-Private Partnership को महत्व, त्यसका लागि नेपाल सरकारले गरेका प्रयासहरु र वित्तीय पहुँच बढाउनमा यसको महत्व बारे आफ्ना धारणा राख्नुभयो ।

AFI को साधारण सभामा भावी योजनाका सम्बन्धमा छलफल गरिएको थियो । सदस्यहरुले उच्च आय भएका विकासशील राष्ट्रहरुका साथै हाल सदस्य रहेका तथा सम्भाव्य सदस्यहरुको क्षेत्रीय संगठनको लागि समेत संजाल खुला राख्ने नीतिमा सहमति जनाएका थिए ।

यस सभामा ४५० भन्दा बढी वित्तीय पहुँच सम्बन्धी विशिष्ट नीति निर्माता, नियामक निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्था तथा निजी

afFsL @ k]hdf

डेपुटी गभर्नर गोपालप्रसाद काफ्ले मलेसिया र स्विट्जरल्याण्डमा

डेपुटी गभर्नर गोपालप्रसाद काफ्ले SEACEN द्वारा Malaysia मा आयोजित EXCO 1st Task Force Meeting मा सहभागी हुन भदौ १० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गरी १३ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

तत्पश्चात् उहाँ Bank for International Settlement (BIS) र International Association for Deposit Insurer (IADI) ले स्विट्जरल्याण्डको बासेलमा आयोजना गरेको Bank Resolution, Crisis Management and Deposit Insurance Issues विषयक सम्मेलनमा सहभागी हुन भदौ २० गते स्विट्जरल्याण्डको बासेलतर्फ प्रस्थान गरी २७ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

सो सम्मेलन वित्तीय क्षेत्रमा आउन सक्ने प्रणालीगत जोखिमलाई कम गर्न समस्याग्रस्त बैंकहरुको रिजोलुसन गर्ने प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउनु पर्ने र निक्षेप बीमा सम्बन्धी कार्यको कानुनी संरचना सुदृढ बनाउनु पर्ने विषयमा केन्द्रित थियो । कार्यक्रममा विभिन्न ८० देशका उच्च पदस्थ अधिकारीहरु, केन्द्रीय बैंक सञ्चालक समितिका सदस्यहरु तथा केन्द्रीय बैंक र निक्षेप बीमा निगमका कार्यकारी प्रमुखहरु लगायतका पदाधिकारीहरुको सहभागिता रहेको थियो ।

समस्याग्रस्त संस्था रिजोलुसन महाशाखाका उपनिर्देशक सुदिप फुयाँल पनि सो कार्यक्रममा सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

डेपुटी गभर्नर महाप्रसाद अधिकारी SEACEN को सेमिनारमा

डेपुटी गभर्नर महाप्रसाद अधिकारी सेप्टेम्बर १० देखि ११ सम्म मलेसियाको क्वालालम्पुरमा SEACEN Center द्वारा आयोजित 6th SEACEN High Level Seminar for Deputy Governors तथा 6th Annual SEACEN Deputy Governors Meeting (Financial Stability and Supervision) मा सहभागी हुनुभयो ।

SEACEN सदस्य राष्ट्रका डेपुटी गभर्नरहरुको मूल

afFsL @ k]hdf

! kf|sf]afSL

गभर्नर डा....

क्षेत्रका अगुवाहरुको समेत सहभागिता रहेको थियो । 8th AFI Global Policy Fourm फिजीको केन्द्रीय बैंकले सेप्टेम्बर २०१६ मा आयोजना गर्ने घोषणा पश्चात GPF 2015 को समापन भएको थियो ।

AFI गरिबहरुको वित्तीय पहुँच बढाउन उद्देश्यले स्थापना गरिएको विश्वका विकासोन्मुख तथा विकासशील राष्ट्रहरुका वित्तीय नीति निर्माताहरुको संजाल हो । GPF विश्वका विकासोन्मुख तथा विकासशील राष्ट्रहरुका केन्द्रीय बैंकहरु तथा अन्य वित्तीय क्षेत्रका नीति निर्माण गर्ने र नियमन सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाहरुलाई वित्तीय पहुँच बढाउने सम्बन्धमा छलफल गर्ने र अनुभव आदानप्रदान गर्ने मञ्च हो भने PPD वित्तीय पहुँचका लागि सहकार्य गरिरहेका सार्वजनिक तथा निजी क्षेत्रका निर्णयकर्ताहरुको विश्वव्यापी विशिष्ट मञ्चका रुपमा रहेको छ । यस मञ्चले नीति निर्माताहरु, नियमक निकायहरु, निजी क्षेत्र, विकास साझेदारहरु तथा अन्य प्रमुख सरोकारवालाहरुबीच स्पष्ट वार्ता गर्ने, वित्तीय पहुँच सम्बन्धी प्राविधिक ज्ञान आदानप्रदान गर्ने, अनुमान योग्य (predictable) नीति निर्माण गर्ने तथा नवीन पद्धति र लगानीलाई प्रोत्साहित गर्ने अवसर प्रदान गर्दछ ।

AFI को केन्द्रीय कार्यालय Malaysia को Kuala Lumpur मा अवस्थित छ ।

गभर्नर डा. नेपालको विश्व बैंक प्रतिनिधिहरुसँग भेट

यस समारोहका क्रममा गभर्नर डा. नेपालले १ सेप्टेम्बरमा विश्व बैंकका वरिष्ठ निर्देशक ग्लोरिया ग्राण्डोलिनीसँग भेटवार्ता गर्नु भएको थियो ।

सो भेटवार्तामा लघुवित्त प्रवर्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका कार्यकारी निर्देशक डा. विनोद आत्रेय तथा गभर्नर कार्यालयका उपनिर्देशक सुभाषचन्द्र घिमिरे समेत सहभागी हुनु हुन्थ्यो । गभर्नर डा. नेपाल ६ सेप्टेम्बर, २०१५ मा स्वदेश फर्किनु भयो ।

लियाजन तथा प्रोटोकल एकाइ गठन

बैंकको गभर्नरको कार्यालय अन्तर्गत रहेको अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध शाखा मातहत रहने गरी लियाजन तथा प्रोटोकल एकाइ गठन भएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकले आयोजना गर्ने विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय कार्यक्रमहरुमा भाग लिन तथा अन्य प्रयोजनका लागि पाल्नुहुने अतिथिहरुको लियाजन तथा प्रोटोकल सम्बन्धी कार्यलाई व्यवस्थित गर्न सो एकाइ गठन गरिएको हो । यस एकाइले राष्ट्र बैंकसँग सम्बन्धित कार्यक्रममा आउनुहुने सबै विशिष्ट अतिथिहरुको प्रोटोकल सम्बन्धी कार्य गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । साथै, अन्य अतिथिहरुको लियाजन सम्बन्धी कार्य कार्यक्रम व्यवस्थापन समिति गठन भएको अवस्थामा सो समितिले र समिति गठन नभएको अवस्थामा सम्बन्धित विभागले नै गर्ने गरी सम्पन्न गर्ने व्यवस्था भएको छ । यसका साथै लियाजन तथा प्रोटोकल सम्बन्धी कार्यमा एकरुपता ल्याउनको लागि सो सम्बन्धी मार्गदर्शन पनि तयार गरिएको छ ।

बैंकिङ कारोबारको समय वृद्धि

नेपाल राष्ट्र बैंकको बैंकिङ कारोवार समय असोज १ गतेबाट लागु हुने गरी माघ १६ देखि कात्तिक १५ सम्म बिहान १०:०० बजेदेखि अपरान्ह ४:०० बजेसम्म र कात्तिक १६ देखि माघ १५ सम्म बिहान १०:०० बजेदेखि अपरान्ह ३:०० बजेसम्म कायम गरिएको छ । प्रत्येक शुक्रबार बिहान १०:०० बजदेखि अपरान्ह १२:३० बजेसम्म बैंकिङ कारोवार हुने जनाइएको छ । आइतबारदेखि बिहीबारसम्म दिउंसो १:०० बजेदेखि २:०० बजेसम्मको समय भने खाजा खाने प्रयोजनका लागि छुट्याइएको छ ।

! kf|sf]afSL

डेपुटी गभर्नर...

सहभागिता रहेको उक्त समारोहमा वित्तीय स्थायित्व तथा सुपरिवेक्षण सम्बन्धी विषयमा छलफल भएको थियो । उक्त समारोह अन्तर्गत 6th SEACEN High Level Seminar for Deputy Governors विषयक पहिलो दिनको कार्यक्रममा डेपुटी गभर्नर अधिकारीले उद्घाटन मन्तव्य दिनु भएको थियो । साथै, उहाँले सोही दिनको Macroprudential Views of Banking System Stability Challenges in a Changing Environment and their Relationship to Microprudential Supervision विषयक छलफल सत्रको अध्यक्षता गर्नुभएको थियो । उद्घाटन मन्तव्यको क्रममा डेपुटी गभर्नर अधिकारीले विश्वमा भएका वित्तीय स्थायित्व सम्बन्धी प्रयासहरु, सन् २००७-०९ को Global Financial Crises, SEACEN क्षेत्रमा सोको असर र केन्द्रीय बैंकहरुको भूमिका बारे प्रकाश पार्नु भएको थियो । उहाँले दोस्रो दिनको कार्यक्रम अन्तर्गत 6th Annual SEACEN Deputy Governors Meeting को पनि अध्यक्षता गर्नु भएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका कार्यकारी निर्देशक शिवनाथ पाण्डे र बैंकिङ कार्यालयका सहायक निर्देशक शरदकुमार अर्याल समेत सहभागी हुनुहुन्थ्यो । बैशाख १२ र २९ गतेको भूकम्प पश्चात् उत्पन्न परिस्थितिका कारण SEACEN Centre ले सो कार्यक्रम नेपालमा सञ्चालन नगर्ने सम्बन्धमा अनुरोध गरी मलेसियामा गर्ने प्रस्ताव गरे अनुरुप मलेसियाको क्वालालम्पुरमा आयोजना गरिएको थियो ।

IMF कार्यक्रममा वार्ता प्रस्तुत

सो कार्यक्रम पश्चात् डेपुटी गभर्नर अधिकारी International Monetary Fund (IMF) ले जापानको टोकियोमा आयोजना गरेको Asia Regional Conference on Banking Supervision and Regulation मा सहभागी हुनुभयो । सेप्टेम्बर १४-१५ मा आयोजित सो सम्मेलनको पहिलो दिनको दोस्रो सत्रमा उहाँले वार्ता प्रस्तुत गर्नुभयो । उहाँ असोज ५ मा स्वदेश फर्कनु भयो । सो सम्मेलनमा आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागका कार्यकारी निर्देशक मनमोहनकुमार श्रेष्ठ समेत सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

पाँचौ पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण र नयाँ Series अनुसारको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क निर्माण

आर्थिक बर्ष २०२९/३० मा पहिलो पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण सम्पन्न गरी वस्तु तथा सेवाको डालो र भार निर्धारण सहित भारित उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क प्रकाशन कार्यको शुरुआत गरेको नेपाल राष्ट्र बैंकले उपभोक्ताको खर्च गर्ने प्रवृत्तिमा हुने परिवर्तनलाई समावेश गर्न आर्थिक वर्ष २०४२/४३ देखि प्रत्येक १०/१० बर्षमा पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण गरी उपभोक्ताको आम्दानी र खर्चको यथार्थ संरचनाका आधारमा भाराङ्क परिवर्तन गर्दै अएको छ । सोही क्रममा पाँचौ पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण सम्पन्न गरी चालू आर्थिक बर्ष २०७२/७३ देखि नयाँ Series अनुसार उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क प्रकाशन गरिने भएको छ ।

पाँचौ पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण संचालन गर्दा त्रिभुवन विश्वविद्यालय, तथ्याङ्क केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुरबाट प्राविधिक सेवा लिइएको थियो । फिल्डस्तरको सर्वेक्षणका लागि ५५ जिल्लाका कुल ८४ बजारकेन्द्रबाट ८०२८ घरपरिवारहरुलाई समावेश गरी ३६५ दिन नै तथ्याङ्क संकलन गरिएको थियो । यो सर्वेक्षणबाट संकलित तथ्याङ्क अनुसार नेपाली घरपरिवारको औसत मासिक आम्दानी रु. ३०,१२१।- र औसत मासिक खर्च रु.२५,९२८।- रहेको छ। यसमध्ये उपभोग खर्च रु.२३,८८३।- र गैर-उपभोग खर्च रु.२,०४५।- रहेको छ ।

नयाँ Series अनुसारको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कको समूहगत भार देहाय बमोजिम रहेको छ।

खर्च समूह	वर्तमान CPI*	नयां CPI**
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४६.८२	४३.९१
खाद्य तथा खाद्यजन्य पदार्थ	१४.८१	११.३३
दालजन्य पदार्थ	२.०१	१.८४
तरकारी	५.६५	५.५२
माछा तथा मासु	५.७०	६.७५
दुग्धजन्य पदार्थ तथा अण्डा	५.०१	५.२४
घ्यू तथा तेल	२.७०	२.९५
फलफुल	२.२३	२.०३
चिनी तथा मिठांई	१.३६	१.७४
मसला	१.४६	१.२६
अल्कोहलरहित हल्का पेय पदार्थ	०.९६	१.२४
मदिराजन्य पेय पदार्थ	१.७२	०.६८
सुर्तिजन्य पदार्थ	०.८५	०.४१
रेष्टूरां तथा होटल	२.३५	२.९२
गैर खाद्य तथा सेवा	५३.१८	५६.०९
कपडा, तयारी लुगा र जुत्ता	८.४९	७.१९
घरभाडा, पानी, बिजुली, ग्याँस र अन्य इन्धन	१०.८७	२०.३०
फर्निचर तथा फर्निसिङ, घरायसी उपकरण र मर्मत	४.८९	४.३०
स्वास्थ्य	३.२५	३.४७
यातायात	६.०१	५.३४
सञ्चार	३.६४	२.८२
मनोरञ्जन तथा संस्कृति	५.३९	२.४६
शिक्षा	८.४७	७.४१
विविध वस्तु तथा सेवाहरु	२.१७	२.८०

* चौथो पारिवारिक बजेट सर्वेक्षणको नतिजामा आधारित ।
** पांचौ पारिवारिक बजेट सर्वेक्षणको नतिजामा आधारित ।

भारतीय रिजर्व बैंकसँग सहमति

नेपाल राष्ट्र बैंक र भारतीय रिजर्व बैंकबीच सुपरिवेक्षकीय सूचना आदान-प्रदान गर्ने तथा बैंक सुपरिवेक्षणका क्षेत्रमा सम्बन्ध र सहयोग विस्तार गर्ने उद्देश्यले भाद्र २८ (सेप्टेम्बर १४) गते भारतीय रिजर्व बैंकको केन्द्रीय कार्यालय मुम्बइमा एक सहमति-पत्र (Memorandum of Understanding-MOU) मा हस्ताक्षर भयो । सो सहमति-पत्रमा नेपाल राष्ट्र बैंकका तर्फबाट बैंक सुपरिवेक्षण विभागका कार्यकारी निर्देशक नारायणप्रसाद पौडेल र भारतीय रिजर्व बैंकका तर्फबाट Department of Banking Supervision का कार्यकारी निर्देशक मीना हेमचन्द्रले हस्ताक्षर गर्नु भएको छ ।

आ-आफ्नो सुपरिवेक्षण क्षेत्राधिकार अन्तर्गत पर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सुपरिवेक्षण गर्नका लागि जानकारी वा सूचना गोप्यता भंग नहुने गरी विदेशी सुपरिवेक्षण अधिकारीसँग पारस्परिक सहयोगका आधारमा आदान-प्रदान गर्न सक्ने कानूनी व्यवस्था अनुरुप गरिएको उक्त सम्झौता नेपाल राष्ट्र बैंकका लागि पहिलो सहमति-पत्र हो ।

सहमति-पत्रमा हस्ताक्षर कार्यक्रममा बैंक सुपरिवेक्षण विभागका निर्देशक झलक शर्मा आचार्य तथा भारतीय रिजर्व बैंकका Department of Banking Supervision का पदाधिकारीहरूको समेत उपस्थिति रहेको थियो ।

सुपरिवेक्षण अधिकारीहरूबीच पारम्परिक सहयोग, सद्भाव र सम्बन्ध विस्तार गर्ने तथा सुपरिवेक्षकीय जानकारी एवम् सूचना आदान-प्रदान गर्ने उद्देश्यले अन्य मुलुकका सुपरिवेक्षण अधिकारीहरूसँग समेत यस्तो सहमति गर्दै जाने नीति नेपाल राष्ट्र बैंकको रहेको छ ।

बडा दशैं २०७२ को सुखद् अवसरमा हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

– नेपाल राष्ट्र बैंक

गभर्नर डा. नेपाल परामर्श बैठकहरूमा सहभागी

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपाल बेल्जियमको ब्रसेल्समा अगस्त २७-२९ मा आयोजित विभिन्न दातृ निकायहरुसँगको परामर्श बैठकमा सहभागी हुनुभयो । उक्त अवसरमा उहाँले संयुक्त राष्ट्र संघीय निकायका उच्च पदस्थ अधिकारीहरु, Mobile Money for Poor (MM4P) टोली, युरोपियन युनियन, संयुक्त राष्ट्र संघको पुँजी विकास कोष (UNCDF) एवम् Better than Cash Alliance (BTCA) का प्रतिनिधिहरुसँग छुट्टाछुट्टै भेट गर्नुभयो । भेटका क्रममा गभर्नर डा. नेपालले राष्ट्र संघीय कार्यालयहरु तथा European Union ले भूकम्पको समयमा पुऱ्याएको सहयोगको लागि धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभयो । सो अवसरमा उहाँले देशको वर्तमान आर्थिक अवस्था तथा भूकम्पपछि नेपाल सरकार एवम् नेपाल राष्ट्र बैंकका कार्यक्रम तथा चुनौतीहरु बारे प्रकाश पार्नुका साथै पुनर्निर्माणको लागि सार्वजनिक निजी साझेदारी महत्वपूर्ण हुने विचार समेत व्यक्त गर्नुभयो । बैठकका क्रममा UNDP, UNCDF, UNISDR, UNIDO तथा FAO का वरिष्ठ प्रतिनिधिहरुले नेपालमा कार्यान्वयन भइरहेका आफ्ना कार्यक्रमहरु बारे जानकारी दिँदै नेपालको आर्थिक विकासमा लगातार सहयोग गरिरहने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्नु भएको थियो । सोही क्रममा UNCDF ले नेपाल

राष्ट्र बैंकलाई भुक्तानी प्रणालीमा सुधार, संघीय संरचनामा केन्द्रीय बैंकको भूमिका सम्बन्धी अध्ययन एवम् वित्तीय सेवाहरुको Geo-spatial mapping का लागि आगामी ५ वर्षको लागि २ करोड ५० लाख अमेरिकी डलर सहयोगको प्रस्ताव गरेको थियो ।

यसैगरी Better than Cash Allowance (BTCA) सँगको भेटका क्रममा गभर्नर डा. नेपालले Digital Payment का सम्बन्धमा बैंकले लिएका पहलहरुका बारेमा जानकारी गराउनुभयो । सो अवसरमा BTCA की Managing Director, Ms. Ruth Goodwin-Groen ले नेपालमा Digital Payment प्रणाली कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने प्रतिवद्धता जनाउनुभयो ।

भ्रमणका क्रममा गभर्नर डा. नेपाल र Consultative Group to Assist the Poor (CGAP) बीच अगस्त २८ मा फ्रान्सको पेरिसमा भेटवार्ता भयो । CGAP वित्तीय समावेशीकरण सम्बन्धी सुझाव/सहयोग प्रदान गर्ने उद्देश्यले ३४ प्रमुख संघसंस्थाहरुको साझेदारीमा स्थापित अन्तर्राष्ट्रिय संस्था हो । सो भेटका क्रममा गभर्नर डा. नेपालले नेपाल राष्ट्र बैंकले वित्तीय समावेशीकरण सम्बन्धी गरेका पहलहरुका बारे जानकारी गराउँदै CGAP लाई Digital Financial Inclusion का क्षेत्रमा सहयोग गर्न आग्रह गर्नुभयो ।

गभर्नर डा. नेपालका साथ लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका कार्यकारी निर्देशक डा. विनोद आत्रेय र गभर्नर कार्यालयका उपनिर्देशक श्री शुभाषचन्द्र घिमिरे समेत सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

कार्यकारी निर्देशक नरबहादुर थापाद्वारा वार्ता प्रस्तुत

अनुसन्धान विभागका कार्यकारी निर्देशक नरबहादुर थापा Federation of Indian Chambers of Commerce and Industry (FICCI) र Indian Banks' Association (IBA) ले संयुक्त रुपमा भारतको मुम्बइमा आयोजना गरेको FIBAC 2015 – an Annual Global Banking Conference मा वक्ताको रुपमा सहभागी हुनुभयो ।

सो सम्मेलनको सार्क Financial Integration विषयक Roundtable मा कार्यकारी निर्देशक थापाले नेपालमा मुद्रास्फीति नियन्त्रित रहेको, वस्तु व्यापार-कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात ४०.५ प्रतिशत रहेको, शोधनान्तर बचत उल्लेख्य रहेको, ११ महिनाभन्दा बढीको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न सक्ने विदेशी विनिमय संचिति रहेको र बाह्य विप्रेषणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात २९ प्रतिशत पुगेको उल्लेख गर्नुभयो ।

उहाँले नेपालको वित्त घाटा-GDP अनुपात २ प्रतिशत रहेको, सार्वजनिक ऋण-GDP अनुपात २५.४ प्रतिशतमा झरेको, एकल भ्याट दर पद्धतिले सरकारी राजस्व परिचालन प्रभावकारी बनाएको, मौद्रिक तथा विनिमयदर स्थिरता कायम हुन गई अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार तथा लगानीको लागि अनुकूल वातावरण रहेको पनि सो अवसरमा चर्चा गर्नुभयो ।

नेपालमा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारको लागि विदेशी विनिमयमा कुनै अवरोध नरहेको र विदेशी लगानी तथा लाभांश फिर्ता लैजान कुनै समस्या नरहेको जानकारी दिँदै सार्क मुलुकहरुले वित्तीय मापदण्ड समान बनाउनु पर्ने धारणा पनि कार्यकारी निर्देशक थापाले व्यक्त गर्नु भयो ।

रिजर्व बैंक अफ इण्डियाका गभर्नर डा. रघुराम राजनले उद्घाटन सम्बोधन गर्नु भएको सो दुई दिने (अगष्ट २४-२५) सभाको प्रमुख थिम "Inclusive Growth with Disruptive Innovations" रहेको थियो । सभामा १३ वटा सेसन रहेका थिए ।

गभर्नर डा. नेपाल र IFC प्रतिनिधि मण्डलहरु बीच भेटवार्ता

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालसँग दक्षिण एशियाली क्षेत्रका निर्देशक Mengistu Alemayehu को नेतृत्वमा आएको अन्तर्राष्ट्रिय वित्त निगम (IFC) को प्रतिनिधि मण्डलले भदौ ४ गते भेटवार्ता गऱ्यो ।

सो भेटवार्ताको क्रममा निर्देशक Alemayehu ले नेपालमा संचालित IFC को लगानी रहेका परियोजनाहरुको बारेमा चर्चा गर्दै नेपालमा लगानीको वातावरण र साना तथा मझौला उद्यमका लागि वित्तीय पहुँचका विषयमा जिज्ञासा राख्नु भयो ।

गभर्नर डा. नेपालले राजनैतिक स्थिरता हासिल हुन लागेको हुनाले निकट भविष्यमा लगानीको वातावरणमा सकारात्मक परिवर्तन आउने जानकारी दिँदै राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरणले कार्य अघि बढाएपछि थप पुँजीको खाँचो पर्ने बताउनु भयो । वित्तीय स्थायित्व र लगानी योग्य पुँजी निर्माणका लागि चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमार्फत बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई चुक्ता पुँजी वृद्धि गर्न निर्देशन दिइएको जानकारी दिनुहुँदै गभर्नर डा. नेपालले हालसम्मको मुनाफाको स्तर र भविष्यको लगानीको वातावरणलाई दृष्टिगत गर्दा सो निर्देशन उपयुक्त रहेको धारणा राख्नु भयो ।

भदौ २३ गते विश्व बैंक समूहको संस्था अन्तर्राष्ट्रिय वित्त निगमको सुरक्षित कारोबार दर्ता सम्बन्धी विशेषज्ञ Ms. Elaine MacEachern को नेतृत्वमा आएको प्रतिनिधिमण्डलले गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालसँग भेट गरी नेपालको सुरक्षित कारोबार दर्ता व्यवस्था सम्बन्धमा छलफल गऱ्यो ।

सो भेटमा गभर्नर डा. नेपालले सुरक्षित कारोबार दर्ता सम्बन्धमा अन्तर्राष्ट्रिय वित्त निगमको प्राविधिक सहयोगको अपेक्षा राख्दै यसका लागि अन्तर्राष्ट्रिय वित्त निगमको अनुभव तथा प्राविधिक सहायता नेपालका लागि अत्यन्त उपयोगी हुने विश्वास व्यक्त गर्नुभयो । उहाँले सुरक्षित कारोबार दर्ता सम्बन्धी नीतिगत तथा कानुनी व्यवस्थाको कार्यान्वयनमा दृढतासमेत व्यक्त गर्नुभयो ।

भेटमा प्रतिनिधिमण्डल प्रमुख Ms. Elaine MacEachern ले यस विषयमा नेपालले गरेको हालसम्मको प्रगतिमा सन्तोष व्यक्त गर्नुका साथै सोको सफलताका लागि अर्थ मन्त्रालय र नेपाल राष्ट्र बैंकबीच समन्वयको आवश्यकता औंल्याउँदै यसका लागि प्राविधिक सेवा दिन निगम तयार रहेको जानकारी गराउनुभएको थियो ।

गभर्नर डा. नेपाल र सेजन तथा नेसनल बैंकिङ इन्स्टिच्युटका प्रतिनिधि मण्डलबीच भेटवार्ता

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालसँग भदौ ३० गते नेपाल आर्थिक पत्रकार समाज (सेजन) का अध्यक्ष गोकर्ण अवस्थीको नेतृत्वमा आएको प्रतिनिधिमण्डल तथा नेसनल बैंकिङ इन्स्टिच्युटका अध्यक्ष शोभनदेव पन्तको नेतृत्वमा आएको प्रतिनिधिमण्डलले भेट गऱ्यो ।

सेजनसँगको भेटघाटका क्रममा गभर्नर डा. नेपालले नेपाल राष्ट्र बैंक र सेजनबीचको पारस्परिक सहयोगात्मक सम्बन्ध आगामी दिनमा अझ सुमधुर हुँदै जाने विश्वास व्यक्त गर्नुभयो । सो अवसरमा अध्यक्ष अवस्थीले सेजनको संस्थागत विकास एवम् व्यावसायिक क्षमता अभिवृद्धिका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकको सहयोग आवश्यक रहेको बताउनु भयो । गभर्नर डा. नेपालले सेजनका नवनिर्वाचित पदाधिकारीहरूलाई बधाई तथा शुभकामना दिनुहुँदै सेजनको क्षमता विकासमा नेपाल राष्ट्र बैंकको सहयोग रहने बताउनु भयो ।

गभर्नर डा. नेपालले विश्लेषणात्मक पत्रकारिताको लोकप्रियता माथि चर्चा गर्दै परिपक्व पत्रकारिताले मुलुकको आर्थिक विकासमा सहयोग पुऱ्याउने धारणा वार्ताको क्रममा राख्नु भयो । उहाँले आर्थिक पत्रकारिताका लागि विशेष अध्ययन अनुसन्धान आवश्यक पर्ने भएकाले सोतर्फ ध्यान दिन सुझाव दिँदै नेपालको आर्थिक पत्रकारिता क्रमशः परिपक्व हुँदै गएको अनुभव व्यक्त गर्नु भयो । साथै, आगामी दिनमा नेपाली आर्थिक पत्रकारितामा थप व्यावसायिकता आउने अपेक्षा पनि उहाँले राख्नुभयो ।

सोही दिनको भेटमा नेसनल बैंकिङ इन्स्टिच्युटका अध्यक्ष पन्तले वित्तीय क्षेत्रको तालिम तथा जनशक्ति विकासका लागि केन्द्रीय बैंकको मुख्य भूमिका रहने अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास रहेको सन्दर्भमा नेपाल राष्ट्र बैंकले पनि सोतर्फ ध्यान दिन आग्रह गर्नु भयो ।

सो अवसरमा गभर्नर डा. नेपालले वित्तीय क्षेत्रमा अहिले पनि गुणस्तरीय मानव संसाधनको अभाव रहेको बताउनु हुँदै वित्तीय क्षेत्रको मानव संसाधन विकासका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकले सदैव सहयोग गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्नुभयो । यस कुरालाई सम्बोधन गर्ने उद्देश्यले चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले मानव संसाधन विकासका लागि आफ्नो मुनाफाको निश्चित प्रतिशत रकम छुट्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको जानकारी दिनुभयो ।

(कार्यकारी निर्देशक (अधिकृत विशिष्ट श्रेणी) मा बढुवा हुनु भएका भिष्मराज ढुंगाना, चिन्तामणि शिवाकोटी, लक्ष्मीप्रपन्न निरौला, डा. शंकरप्रसाद आचार्य, राजनविक्रम शाह र शिवनाथ पाण्डेसँगको लिखित अन्तर्वार्ताको सम्पादित अंश-सम्पादक)

भिष्मराज ढुंगाना

भर्खरै कार्यकारी निर्देशक जस्तो गरिमामय पदमा बढुवा हुनुभएको छ । बैंकको कार्यकुशलता, प्रभावकारिता र गरिमा वृद्धिका लागि यहाँका के कस्ता योजना रहेका छन् ?

बैंकको कार्यकारी पदमा बढुवा हुँदा खुसी लागेको छ । यस पदमा रहँदा एकातर्फ विभागीय प्रमुखको हैसियतले विभागको कार्यकुशलता, प्रभावकारिता र उत्पादकत्व बढाउँदै विभागको पुनर्संरचना तथा विकासमा प्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउन सकिन्छ भने अर्कोतर्फ बैंकको समग्र विकास र गरिमा अभिवृद्धिको लागि उपयुक्त र समसामयिक नीतिहरु तर्जुमा गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन सकिन्छ । यस सन्दर्भमा मैले खासगरी वित्तीय स्थायित्व, कर्मचारीमा कार्यदक्षता अभिवृद्धि, सूचना प्रविधिको अत्यधिक उपयोग, सुशासन तथा निजी क्षेत्रको विकासात्मक भूमिकालाई अभिप्रेरित गर्ने र सेवाग्राहीलाई अत्यधिक सन्तुष्टि प्रदान गर्दै बैंकले अवलम्बन गर्ने नीतिहरुमा सरोकारवालाहरुलाई भरोसा तथा विश्वासको वातावरण सिर्जना गर्न योगदान पुऱ्याउने सोच लिएको छु ।

बैंकका अगाडि अहिले प्रमुख अवसर र चुनौती के कस्ता देख्नु हुन्छ ?

विगतको प्रयासका कारण बैंक आज आफ्ना उद्देश्यहरु हासिल गर्न क्षमता, दक्षता र संस्थागत रुपले सक्षम रहेको छ । नेपाल राष्ट्र बैंक विश्वका अन्य केन्द्रीय बैंकझैँ कानुनी रुपमा पनि बलियो छ । प्रणालीगत सुधारको कार्य समय लिने प्रकृतिको हुन्छ । यो निरन्तर विकास र संस्थागत हुँदै जाने कुरा हो । बैंकले वित्तीय स्थायित्व, आन्तरिक तथा बाह्य स्थिरता, वित्तीय पहुँच, वित्तीय समावेशीकरण, मुद्रा तथा पुँजीबजारको विकास, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन, सूचना प्रविधिको प्रयोग र नीतिगत सुधारका क्षेत्रमा गति लिइरहेको छ भने आफ्ना नीतिहरुमा स्पष्टता रहेको कारण बैंकलाई भविष्यमा अझै कुशल र भरपर्दो नियामक निकायको रुपमा उभिन र अग्रगामी रुपमा वित्तीय क्षेत्रको विकास गर्नका लागि प्रचुर अवसर प्राप्त भएको अवस्था छ ।

अबको चुनौती भनेको मानव संसाधन विकास मार्फत कर्मचारीको सीप, मनोबल, उत्प्रेरणा र दक्षतालाई अझै अभिवृद्धि गर्ने, वित्तीय क्षेत्रलाई मुलुकको आर्थिक विकासमा स्वःस्फूर्त रुपमा परिलक्षित हुने वातावरण वनाउने, उपयुक्त नीतिगत सुधारका औचित्यलाई सहज ग्रहण गर्न सक्ने वातावरण सिर्जना गर्ने, भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त बैंकका भौतिक संरचनाहरुको पुनर्निर्माण गर्ने, वित्तीय क्षेत्रमा सुशासन कायम गर्ने तथा वित्तीय साक्षरता अझै अभिवृद्धि गर्ने, गुणस्तरीय र प्रविधियुक्त आधुनिक वित्तीय प्रणाली मार्फत सेवाको लागत घटाउँदै लैजाने कार्य नै आगामी दिनका केही चुनौतीहरु हुन् ।

बैंकका अन्य अधिकृत तथा कर्मचारीहरुलाई के सुझाव दिन चाहनुहुन्छ ?

हामी सबैको सामुहिक प्रयासले मात्र बैंकको विकास सम्भव छ । त्यसैले यस संस्थाको गरिमा र विकासको लागि हरेक दिन हामी आफैँले आफ्ना कार्यको स्वमूल्यांकन गरौं । यदि हामीले गरेको योगदान हामीले पाएको आर्थिक र गैर आर्थिक सुविधा भन्दा बढी पायौँ र कर्मप्रति गर्व गर्न सकिने स्थिति रह्यो भने यो नै संस्था प्रतिको साँचो योगदान रहेको मान्न सकिने छ ।

यहाँलाई भन्न मन लागेको अन्य केही कुरा छन् कि ?

सीप, इमान्दारिता, लगनशीलता, नैतिकता र परिश्रम कर्मचारीका गहना हुन् । यी गुणलाई हामीले जीवनमा सधैँ आत्मसात गर्न सक्यौँ भने अन्य कुनै अलङ्कार र गहनाको आवश्यकता पर्ने छैन । उच्च मनोबलका साथ कार्य गऱ्यौँ भने हाम्रो समग्र वित्तीय क्षेत्र विकासप्रति योगदान हुनेछ र व्यक्तिगत र संस्थागत प्रतिष्ठा पनि हामीलाई पछ्याउँदै आउँछ भन्ने मेरो धारणा छ ।

* * *

चिन्तामणि शिवाकोटी

भर्खरै कार्यकारी निर्देशक जस्तो गरिमामय पदमा बढुवा हुनुभएको छ । बैंकको कार्यकुशलता, प्रभावकारिता र गरिमा वृद्धिका लागि यहाँका के कस्ता योजना रहेका छन् ?

विगतका सकारात्मक नीतिहरुलाई निरन्तरता दिँदै (१) मानव संसाधनमा सुधार, नयाँ प्रविधिको अवलम्बन र विभागहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, (२) आचार संहिता, अनुशासन सम्बन्धी प्रावधानहरु तथा दण्ड र पुरस्कारको नीति लगायतको कडाइका साथ पालना गर्ने गराउने वातावरणको विकास गर्ने, (३) अवकाश सम्बन्धी व्यवस्थालाई नेपाल सरकारको नीति अनुकूल परिमार्जन गर्ने, (४) कर्मचारी संघ/संगठनहरुको काम कारवाहीलाई व्यवस्थित गर्ने तथा (५) ऐनले प्रदत्त गरेको अधिकारको उच्चतम प्रयोग गरी बैंकको स्वायत्तता कायम राख्ने लगायतका विषयहरु बैंकको कार्य कुशलता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्ने उपायहरु हुन् । वर्तमानमा मेरो आफ्नो जिम्मेवारीकै सन्दर्भमा भन्नुपर्दा बैंकले निष्कासन गर्ने नोट तथा सिक्काको गुणस्तर वृद्धि गर्ने, जाली नोटको धन्दालाई निरुत्साहित गर्ने र परम्परागत रुपमा गरिने नोट तथा सिक्काको गणना, स्मारिकाको टंकण, नोटको सर्टिङ तथा धुल्याउने जस्ता कार्यमा आधुनिक प्रविधि भित्र्याउने कार्य योजनाहरु अघि सारेको छ । यसबाट बैंकको गरिमा बढ्नुका साथै अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा समेत देशको इज्जत बढ्नेछ ।

qmdz|===

बैंकका अगाडि अहिले प्रमुख अवसर र चुनौती के कस्ता देख्नु हुन्छ ?

मुलुकले संघीय संरचना सहितको नयाँ संविधान पाएकोले अबका दिनमा आर्थिक विकासका एजेण्डाहरुले प्रश्रय पाउने छन् । प्रदेशहरुमा केन्द्रीय बैंकको उपस्थितिको आवश्यकता महसुस र माग हुन सक्ने भएकोले हामीले हाम्रो संरचनामा केही फेरबदल गर्नुपर्ने अवसरहरु आउन सक्छन् । विगत लामो समयदेखि नेपाल राष्ट्र बैंकमा निरन्तर सुधार हुँदै आएको र हरेक क्षेत्रमा System विकास भैसकेको, पर्याप्त ऐन, नियम, निर्देशन, विनियमहरु, निर्देशिकाहरु भएकोले काम गर्ने खासै अप्ठ्यारो भएको अवस्था छैन । इमान्दार, वफादार र तुलनात्मक रुपमा योग्य जनशक्ति हाम्रो सम्पत्तिको रुपमा रहेको छ । केही महिना अगाडि गएको विकाशकारी भूकम्पले पनि हामीलाई नयाँ, आधुनिक र सुविधा सम्पन्न केन्द्रीय बैंकको भवन बनाउने अवसरका साथै राज्य पुनर्निर्माणको अभियानमा बैंकिङ क्षेत्रबाट हुने योगदानको लागि सहज वातावरण बनाइदिने अवसर समेत प्रदान गरेको छ ।

मुलुकमा वित्तीय स्थायित्व कायम गर्नु सबभन्दा ठुलो चुनौती हो । विश्व बजारका नयाँ प्रयोग र प्रविधिसँगै नेपालको बैंकिङ क्षेत्रमा नवीनतम अवधारणा अवलम्बन गर्दै र प्रविधि मैत्री हुँदै हाम्रो नियमन निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षकीय क्षमतामा अभिवृद्धि गर्नुपर्ने, स्वतन्त्र र तटस्थ सुपरिवेक्षकीय भूमिका सम्पादन गर्ने, राज्यको वित्तीय क्षेत्र रणनीति बमोजिम वित्तीय क्षेत्रलाई व्यवस्थित गर्ने, वित्तीय स्थायित्वको लागि पुँजी वृद्धिको योजना तथा मर्जर तथा एक्युजिसन सम्बन्धी व्यवस्थालाई सफल बनाउने, वित्तीय संतुलन चुस्त बनाई वित्तीय क्षेत्रप्रति सर्वसाधारणको आत्मविश्वास बढाउने, विगतमा झैं वित्तीय संकटको अवस्था दोहोरिन नदिन सशक्त र निर्णायक नियामक निकायको भूमिका खेल्नुपर्ने मुद्दाहरु हाम्रा प्रमुख चुनौती हुन् । यसको साथै, लगानीकर्ताको हितको प्रतिकूल हुने गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाको साधनको प्रयोग हुन नदिने, साना लगानीकर्ताको हितको संरक्षण गर्ने, बैंकिङ सेवा सुविधाबाट विमुख झण्डै ६० प्रतिशत नागरिकलाई बैंकिङ सेवा सुविधाको दायराभित्र ल्याउने, कालो धनलाई सेतो पार्न गरिने अनुचित चलखेललाई निस्तेज पार्ने, पुँजी पलायनलाई नियन्त्रण गर्ने, आकासिँदो व्यापारघाटालाई कम गर्ने, विप्रेषण आयलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गर्ने, लगानीको वातावरण बनाई बाह्य पुँजीलाई स्वदेशमा आमन्त्रण गर्ने, नेपालको बैंकिङ क्षेत्रलाई अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा प्रतिस्पर्धी बनाउने, भूकम्पले भत्काएका बैंकका संरचनाहरुको पुनर्निर्माण गरी कार्य सुचारु गर्ने तथा राज्यको पुनर्निर्माण सम्बन्धी अभियानमा बैंकिङ क्षेत्रको सक्रिय सहभागिता गराउने कुराहरु पनि कम चुनौतीपूर्ण छैनन् ।

बैंकका अन्य अधिकृत तथा कर्मचारीहरुलाई के सुझाव दिन चाहनुहुन्छ ?

संस्थाले मलाई के दियो भन्ने चिन्ता गर्नुभन्दा आफूले संस्था र मुलुकलाई के दिएँ भन्ने चिन्तनका साथ निस्वार्थ सेवामा जुट्न आग्रह गर्दछु ।

यहाँलाई भन्न मन लागेको अन्य केही कुरा छन् कि ?

मुलुक आर्थिक क्रान्तिको गम्भीर मोडमा आइपुगेको छ । केन्द्रीय बैंकको प्रभावकारी र प्रेरणादायी संचालन मार्फत समग्र वित्तीय प्रणालीको विकासक्रम निर्देशित हुने हुँदा यी गतिविधिहरुप्रति अनवरत अर्जुन दृष्टि राख्नु हामी सबैको कर्तव्य हो । सानातिना मतभेद र असन्तुष्टिलाई बिर्सेर मुलुक बनाउने अभियानमा जुटौं । यो नै वर्तमान समयको माग हो ।

* * *

लक्ष्मीप्रपन्न निरौला

भर्खरै कार्यकारी निर्देशक जस्तो गरिमामय पदमा बढुवा हुनुभएको छ । बैंकको कार्यकुशलता, प्रभावकारिता र गरिमा वृद्धिका लागि यहाँका के कस्ता योजना रहेका छन् ?

२०७२ साल वैशाख १२ गतेको भूकम्पबाट बैंकका दुई मुख्य भवन ध्वस्त भएकाले हालका निर्माणाधीन संरचनाहरु २०७२ मंसिर भित्रमा सम्पन्न भएपछि कार्यालय व्यवस्थापनको प्रथम चरणको कार्य सम्पन्न हुनेछ । दोस्रो चरण अन्तर्गत सानोठिमीमा टक्सार महाशाखा, गभर्नर एवम् डेपुटी गभर्नरज्यूहरुको आवासगृह लगायतका संरचनाहरुको निर्माण र थापाथली परिसरमा सुविधा सम्पन्न कार्यालय भवनको निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिनेछ भने अन्तिम चरणमा बालुवाटार परिसरमा बैंकको केन्द्रीय कार्यालय भवनको निर्माण सम्पन्न गर्ने योजना रहेको छ । भौतिक संरचना निर्माण गर्ने कार्यका अतिरिक्त अन्य देशका केन्द्रीय बैंकहरुले प्रयोगमा ल्याएका सूचना प्रविधिलाई क्रमशः भित्र्याई सूचना प्रविधिको अधिकतम प्रयोगबाट बैंकको कार्य प्रणालीमा आमुल परिवर्तन ल्याई कार्यकुशलता बढाइनेछ । यसबाट वित्तीय संस्थाहरुबाट System ले Generate गरेका Adequate विवरणहरु अनलाइनबाट Real Time मा प्राप्त हुँदा यी विवरणका आधारमा बैंकले Policy Input मार्फत बजारलाई कुशलतापूर्वक संचालन गर्न सकिने भएकाले वित्तीय प्रणालीका जोखिमहरु पहिचान गर्ने, मापन गर्ने, अनुगमन गर्ने र नियन्त्रण गर्ने सहज भई वित्तीय स्थायित्व कायम राख्न मद्दत पुग्ने गरी बैंकको कार्य प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन सकिनेछ । त्यसैगरी देशको अर्थव्यवस्थाको आन्तरिक र बाह्य क्षेत्रलाई सन्तुलित बनाउंदै उच्च दरको आर्थिक वृद्धिलाई सहयोग पुग्ने मौद्रिक नीतिले बैंकको गरिमा बढ्छ । मौद्रिक नीतिको कुशलतापूर्वक सञ्चालन, रणनैतिक योजना (२०१२-२०१६) तथा प्रस्तावित वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति (२०१५-२०२०) को कार्यान्वयन, कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि, आधुनिक भवनहरु निर्माण गर्ने जस्ता कार्यहरुमा प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष रुपमा संलग्न रहेर बैंकको कार्यकुशलता, प्रभावकारिता र गरिमा वृद्धि गर्ने योजनाहरु छन् ।

qmdzM===

बैंकका अगाडि अहिले प्रमुख अवसर र चुनौती के कस्ता देख्नु हुन्छ ?

नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ४ बमोजिमको उद्देश्य प्राप्त गर्नु चुनौतीपूर्ण नै छ । यसका अतिरिक्त २०७२ वैशाखको भूकम्पले बैंकको बालुवाटार र थापाथली परिसरका मुख्य भवनहरु भत्काएकोले त्यसलाई सफा गरी आधुनिक भवनको निर्माण गर्ने चुनौती थपिएको छ । कर्मचारी व्यवस्थापनतर्फ सबै विभाग/कार्यालयहरुबाट दक्ष कर्मचारीहरुको बढी माग हुँदा आपूर्ति हुन नसक्नु, कर्मचारीहरुलाई वैदेशिक तालिमको हकमा स्वीकारयोग्य स्तरको समान अवसर प्रदान हुन नसक्नु तथा आर्थिक सुविधाका अनुपातमा कर्मचारीको उत्पादकत्व बढ्न नसक्नुलाई पनि चुनौतीहरुका रुपमा देख्दछु । दृढसंकल्प, इच्छाशक्ति, क्षमता, अनुभव, ज्ञान, सीप, त्याग, इमान्दारिता, निष्पक्षता, सहकार्य, पारदर्शिता, सुशासन, विधि तथा प्रक्रियाको कुशलतापूर्वक कार्यान्वयनबाट विद्यमान चुनौतीहरुको सामना गर्न सकिने कुरालाई अवसरको रुपमा लिएको छु ।

बैंकका अन्य अधिकृत तथा कर्मचारीहरुलाई के सुझाव दिन चाहनुहुन्छ ?

संस्थाको गरिमासँग कर्मचारीहरुको इज्जत र प्रतिष्ठा गाँसिएको हुन्छ । हामीले आफ्नाहरुलाई जति प्रेम गर्दछौं, त्यति नै केन्द्रीय बैंक र आफ्नो कार्यलाई माया गर्नुपर्ने हुन्छ । यस दिशातर्फ मेरा काम कारवाही सदैव परिलक्षित हुने भएकाले सबै तहका साथीहरुबाट यस्तै अपेक्षा गरेको छु । केद्रीय बैंकलाई बलियो बनाउन सकियो भने हामी सबै बलियो हुने भएकाले यस संस्थाको गरिमालाई अझ उचाइमा पुऱ्याउने कार्य गर्न सबै अधिकृत तथा कर्मचारीहरुलाई सुझाव दिन चाहन्छु ।

यहाँलाई भन्न मन लागेको अन्य केही कुरा छन् कि ?

विद्यार्थी अवस्थादेखिको विकसित नेपालमा बस्ने आफ्नो तीव्र इच्छा अहिलेसम्म पूरा हुन सकेन । हाल आफू केन्द्रीय बैंकको नीति निमाण गर्ने तहमा पदोन्नति भएकोले आफ्ना सम्पूर्ण कामकारवाहीहरु विकसित नेपाल निमाण गर्न सहयोग पुग्ने दिशातर्फ उन्मुख गरेर युवा पुस्ताले आफूबाट कल्पना गरिएको नेपालमा बस्न पाऊन् भन्ने चाहना रहेको छ ।

* * *

डा.शंकरप्रसाद आचार्य

भर्खरै कार्यकारी निर्देशक जस्तो गरिमामय पदमा बढुवा हुनुभएको छ । बैंकको कार्यकुशलता, प्रभावकारिता र गरिमा वृद्धिका लागि यहाँका के कस्ता योजना रहेका छन् ?

नेपाल राष्ट्र बैंकको कार्यकारी निर्देशक जस्तो गरिमामय पदमा बढुवा भएकोमा म गौरवान्वित भएको छु । हाल बैंकका साम् प्रमुख तीन कार्यको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने दायित्व रहेको छ । ती हुन् (क) देशमा आन्तरिक स्थायित्व (मूल्य स्थिरता र वित्तीय स्थिरता) एवम् बाह्य स्थिरता (अनुकूल विनिमय दर, भुक्तानी सन्तुलन र पर्याप्त विनिमय सञ्चिति) कायम गर्नु (ख) बैंकको महत्वपूर्ण फड्कोको रुपमा रहेको चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु र (ग) २०७२ वैशाखमा गएको विनाशकारी भूकम्पबाट भएको भौतिक क्षतिको शीघ्र पुनर्निर्माण गरी आधुनिक भवन तथा अन्य पूर्वाधार तयार गर्नु । यसका अतिरिक्त हाल म कार्यरत विभागले मुख्य रुपमा बैंकको तेस्रो रणनीतिक योजना, व्यवसाय निरन्तरता योजना (Business Continuity Plan) र जोखिम व्यवस्थापन रणनीति जस्ता महत्वपूर्ण ऐतिहासिक दस्तावेज तयार गर्नु पर्नेछ । उक्त सबै कामहरु अपेक्षित समयभित्र र प्रभावकारी ढंगबाट पूरा गर्नेतर्फ मेरो प्रत्यक्ष वा परोक्ष रुपमा प्रयास रहने छ ।

बैंकका अगाडि अहिले प्रमुख अवसर र चुनौती के कस्ता देख्नु हुन्छ ?

अवसर र चुनौतीका कुरा गर्दा हामीले जहिले पनि आन्तरिक र बाह्य दुवै सन्दर्भ केलाउनु पर्छ । कुनै पनि देशको केन्द्रीय बैंक भनेको मुद्रा प्रसार तथा मौद्रिक व्यवस्थापन गर्न एकाधिकार प्राप्त निकाय हो । नेपालको सन्दर्भमा नेपाल राष्ट्र बैंक एउटा विशेष ऐनबाट अधिकार प्राप्त गरी नेपालमा मुद्रा प्रसार, मौद्रिक व्यवस्थापन, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नियमन तथा सुपरिवेक्षण एवम् अन्य विकासात्मक कार्य समेत गर्ने गरी स्थापना भएको बैंक हो । यस्ता एकाधिकार प्राप्त संस्थाहरुको कुरा गर्दा व्यापारिक प्रकृतिका संस्थालाई जस्तो बजार हिस्सा, प्रतिस्पर्धा जस्ता तत्वको कुनै जोखिम हुँदैन । तर समय सापेक्ष रुपमा विशुद्ध व्यावसायिक तरिकाबाट भने केन्द्रीय बैंक पनि चल्नु पर्दछ ।

मेरो विचारमा चुनौती र अवसर एक आपसमा परिपूरक हुन्छन् । कहिले अवसरले चुनौती निम्त्याउँदछ । कहिले चुनौतीले ठुला अवसरहरु सिर्जना गर्दछ । एउटा Going Concern को रुपमा रहने Learning Organization मा चुनौती र अवसर सधैं रहन्छन् । नेपाल राष्ट्र बैंक पनि यसको अपवाद होइन । विद्यमान परिस्थितिमा खासगरी अर्थतन्त्रमा आन्तरिक एवम् बाह्य स्थायित्व कायम गर्नु/गराउनु, समकालीन मौद्रिक तथा वित्तीय नीतिहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु/गराउनु, वित्तीय प्रणालीको प्रभावकारी नियमन तथा सुपरिवेक्षण गरी यस क्षेत्रमा सुशासन एवम् दिगोपना कायम गर्नु/गराउनु, बैंकिङ प्रणालीप्रति सर्वसाधारणको विश्वास बलियो बनाउनु तथा बैंकको आफ्नै मानव संसाधन तथा भौतिक संरचनालाई आधुनिक एवम् प्रभावकारी बनाई आफूलाई एउटा सबल केन्द्रीय बैंकमा रुपान्तरण गर्नु जस्ता कार्यहरु यसका प्रमुख चुनौतीहरु हुन् ।

यसका लागि समकालीन क्षेत्रीय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय विकासको अवसरलाई उपयोग गर्दै बैंकको सूचना प्रविधि, मानव संसाधन, वित्तीय व्यवस्थापन, पेशागत सम्बन्ध (Industrial Relation), चुस्त एवम् प्रभावकारी संगठनात्मक स्वरुप तथा आधुनिक भौतिक पूर्वाधार निर्माण आदिको क्षेत्रमा समसामयिक सुधार एवम् वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्दै गएमा नेपाल राष्ट्र बैंक राष्ट्रिय, क्षेत्रीय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमै एउटा आधुनिक र विश्वसनीय केन्द्रीय बैंकको रुपमा स्थापित हुन सक्ने राम्रो अवसर रहेको छ ।

qmdzM===

बैंकका अन्य अधिकृत तथा कर्मचारीहरुलाई के सुझाव दिन चाहनुहुन्छ ?

यस एक्काइसौं शताब्दीको लोकतान्त्रिक समयमा नेपाल राष्ट्र बैंक जस्तो गरिमामय संस्थामा काम गर्न पाएका हामी सम्पूर्ण कर्मचारीहरुले आफूलाई अत्यन्त भाग्यशाली ठान्नु पर्दछ । हामी अनुशासित, मर्यादित र लगनशील भए मात्र बैंकको Vision, Mission, Objectives and Strategic Goals पूरा हुन सक्ने र बैंकको साख बढ्ने हुन्छ । बैंकभित्र नीतिगत सुशासन (Policy Governance) र संस्थागत सुशासन (Institutional Governance) कायम गर्न गराउन हामी सम्पूर्ण कर्मचारीको अहम् भूमिका रहेको हुन्छ । यसबाट समग्रमा बैंकमा Good Governance कायम हुन सक्दछ र समाजमा हाम्रो पहिचान र प्रतिष्ठा दिगो रुपमा स्थापित हुन्छ । यी सब कुरा हासिल गर्न हामी सबै आफ्नो बैंक प्रतिको कर्तव्य र जिम्मेवारी प्रति सजग भई स्व-अनुशासन (Self Discipline) मा बस्नु अत्यन्त जरुरी छ । तब मात्र हामी 'Lead by Example' भन्ने सर्वमान्य सिद्धान्तलाई संस्थागत एवम् व्यक्तिगत तवरले सार्थक बनाउन सफल हुन सक्दछौं ।

यहाँलाई भन्न मन लागेको अन्य केही कुरा छन् कि ?

बैंक प्रवेशताका मलाई एकै पटक नेपाल सरकार, अन्य संघ संस्थान र नेपाल राष्ट्र बैंकको अधिकृत स्तरको स्थायी जागिर खान पाउने अवसर प्राप्त भएको थियो । मैले केन्द्रीय बैंकको सेवाको गरिमालाई बुझेर नेपाल राष्ट्र बैंकको जागिर रोजें । दोलखा जिल्लाको अत्यन्त दुर्गम गाउँमा जन्मेर साधारण सामुदायिक विद्यालयको पठन-पाठनबाट जीवनको Career शुरु गरेको व्यक्ति समयसँग प्रतिस्पर्धा गर्दै आज नेपाल राष्ट्र बैंकको कार्यकारी निर्देशक जस्तो उच्च पदसम्म पुग्न सकेकोमा म ईश्वर, माता-पिता, गुरु र नेपाल राष्ट्र बैंक प्रति आभारी छु । जागिरे जीवनमा आउने उतार चढावबाट विचलित नभई संस्था र समाजको निस्वार्थ सेवामा लागेमा त्यसबाट आउने प्रतिफल समयले स्वतः प्रदान गर्दै जान्छ । नेपाल राष्ट्र बैंकको प्रतिष्ठा वृद्धिमा हामी सब एकजुट भई बैंक भित्र वा बाहिर जहाँ रहँदा पनि दत्तचित्त भई लागिरहन सकौं ।

* * *

भर्खरै कार्यकारी निर्देशक जस्तो गरिमामय पदमा बढुवा हुनुभएको छ । बैंकको कार्यकुशलता, प्रभावकारिता र गरिमा वृद्धिका लागि यहाँका के कस्ता योजना रहेका छन् ?

राजनविक्रम शाह

बैंकको कार्य कुशलता, प्रभावकारिता र गरिमा उपलब्ध स्रोत र साधनको अधिकतम सदुपयोगबाट निस्कने प्रतिफल हो । यसका लागि समयको माग अनुरुप उपयुक्त जनशक्तिको व्यवस्थापन, राम्रो कार्य वातावरण, सही दिशानिर्देश, नीति, नियम र निर्देशनको पूर्ण पालनाका साथै बैंकिङ क्षेत्रका लागि लागु भएको आचारसंहिताको ठीक तवरको पालना आवश्यक छ । अधिकतम कार्य उत्पादकत्व क्षमता भएका जनशक्तिलाई विशेष किसिमको उत्प्रेरणा अर्थात् तालिम, सभा र गोष्ठी जस्ता वृत्ति विकासका सुअवसर र पदोन्नतिका साथै आर्थिक पुरस्कार आदिले जनशक्ति भित्र लुकेका प्रतिभालाई प्रस्फुटित गर्ने मौकाको रुपमा प्रयोग गर्न संस्थागत प्रयास हुनु सान्दर्भिक देखिन्छ ।

यसरी जनशक्तिको कार्यकुशलताबाट पुग्ने योगदान मौद्रिक, आर्थिक र बैंकिङ क्षेत्रमा प्रभावकारी ढंगले उपयोग गर्दा बैंकको गरिमा स्वतः वृद्धि भै यस सम्बन्धी क्रियाकलापहरु स्वःस्फूर्त रुपमा प्रकट हुने कुरामा विश्वस्त हुन सकिन्छ ।

बैंकका अगाडि अहिले प्रमुख अवसर र चुनौती के कस्ता देख्नु हुन्छ ?

प्रत्येक चुनौतीलाई सही तरिकाले समयमै सामना गरी समाधान गर्दै जाँदा त्यसले उपयुक्त अवसरको सिर्जना समेत गर्ने गर्दछ । यस मान्यतालाई आत्मसात गर्दा हाल बैंक सामु केन्द्रीय बैंकका लागि उपयुक्त भौतिक संरचना निर्माण गर्ने, संगठनात्मक स्वरुप अनुसार गठित विभिन्न विभाग/कार्यालयहरुमा आवश्यक उपयुक्त दक्ष जनशक्ति उपलब्ध गराउने तथा मुलुकमा नयां संविधान लागु भइसकेको परिप्रेक्ष्यमा केन्द्रीय बैंकको पुनर्संरचना, आवश्यक जनशक्तिको निर्धारण र परिपूर्तिका साथै स्रोत साधन र उपकरणहरु यथोचित मात्रामा आपूर्ति गराउने लगायतका चुनौती र अवसर रहेका छन् ।

यसैगरी, वित्तीय स्थायित्वको लागि विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको लागि मौद्रिक नीति, २०७२ मा निर्धारित पुँजी तोकिएको समयभित्र वृद्धि गराउने कार्य, मुलुकभित्रका बैकिङ पहुँच नपुगेका क्षेत्रहरुमा बैंकिङ सेवा विस्तार, विद्युतीय बैंकिङ (उदाहरणको लागि डेबिट/क्रेडिट कार्ड, ATM सेवा, मोबाइल बैंकिङ आदि) को विस्तारबाट नगदरहित कारोवारको सघनता बढाउन सम्बन्धित ऐन, नीति, नियम, निर्देशन यथाशीघ्र तर्जुमा र कार्यान्वयन तथा National Payment Council छिटोभन्दा छिटो स्थापना गराई इलेक्ट्रोनिक बैंकिङ सेवा अन्तर्गत मोबाइल बैंकिङ सेवा प्रत्येक वयस्क नागरिलाई उपलब्ध गराउने कार्य पनि चुनौती र अवसरका रुपमा रहेका छन् ।

साथै, Payment and Settlement कार्य छिटो, छरितो सुरक्षित भरपर्दो बनाउन एवम् अन्तर्राष्ट्रिय बैंकिङ परिवेशमा सहकार्य गर्न RTGS लागु गर्न आवश्यक पूर्वाधार तयार गर्न, बैंकिङ्ग क्षेत्रबाट उपलब्ध सेवाहरुको स्तर र गुणस्तरमा सुधार गर्दै अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड कायम गराउने, राष्ट्रिय दृष्टिकोणले प्राथमिकता प्राप्त उत्पादनशील क्षेत्र, उर्जा, भौतिक पूर्वाधार निर्माण र अन्य उपयोगी सम्भाव्य परियोजना (जस्तैः पर्यटकीय क्षेत्र) आदिमा स्वदेशी पुँजी लगानी अभिवृद्धि गर्न कर्जा विस्तारका लागि वाणिज्य बैंक र विकास बैंकहरुलाई अभिप्रेरित गराउने कार्य पनि चुनौती र अवसर हुन् ।

q|dz}==

बैंकका अन्य अधिकृत तथा कर्मचारीहरुलाई के सुझाव दिन चाहनुहुन्छ ?

केन्द्रीय बैंकका सम्पूर्ण विभाग वा कार्यालयस्थित विभिन्न पदहरुबाट सम्पादन हुने प्रत्येकको कार्यको आ-आफ्नो महत्वपूर्ण योगदान भएकोले हामीले पाएको जिम्मेवारी इमान्दारी र निष्ठापूर्वक पूर्ण कार्य क्षमताले पूरा गरेमा हाम्रो बैंकले लिएको उद्देश्य परिपूर्तिका लागि व्यक्तिगत र संस्थागत रुपमा उपलब्धिमूलक हुने गर्दछ, जसको साकार रुप राष्ट्रिय योगदानको रुपमा आंकलन गर्न सकिन्छ ।

यहाँलाई भन्न मन लागेको अन्य केही कुरा छन् कि ?

नेपाल राष्ट्र बैंकको अधिकृत विशिष्ट श्रेणीमा पदोन्नति हुन पाएकोमा मैले आफूलाई गौरवान्वित महसुस गरेको छु । अधिकृत तृतीय श्रेणीदेखि बैंक सेवा प्रारम्भ गरी टक्सार महाशाखाको प्रमुख, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग र बैंकिङ कार्यालयको निर्देशक पदमा काम गरे पश्चात वित्त व्यवस्थापन विभागको का.मु. कार्यकारी निर्देशक भई कार्य सम्पादन गर्ने अवसर पाएकोमा आफ्नो पूर्ण क्षमताको आधारमा विवेकशील भई इमान्दारीपूर्वक बैंकको हितमा काय सम्पादन गर्ने गरेको परिणाम स्वरुप अधिकृत विशिष्ट श्रेणी जस्तो गरिमामय पदको जिम्मेवारी उच्च व्यवस्थापनबाट प्रदान भएकोमा म हृदयदेखि नै आभार व्यक्त गर्दछु । बैंकबाट प्रदान भएको जिम्मेवारी पूर्ण निष्ठावान भई बैंकको तर्फबाट पुऱ्याइने सेवामा समेत विशिष्टता झल्कने गरी कार्य गर्न सधैं तत्पर रही मुलुकको मौद्रिक, आर्थिक र बैंकिङ क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याउन कटिबद्ध रहने प्रण गर्दछु ।

* * *

भर्खरै कार्यकारी निर्देशक जस्तो गरिमामय पदमा बढुवा हुनुभएको छ । बैंकको कार्यकुशलता, प्रभावकारिता र गरिमा वृद्धिका लागि यहाँका के कस्ता योजना रहेका छन् ?

शिवनाथ पाण्डे

कर्मचारीको लागि बैंकको उच्चतम पदमा पदोन्नति हुँदा खुसी लाग्नु मानवीय स्वभाव नै हो । कार्यकारी निर्देशक जस्तो पदमा पाउँदा आफूलाई थप जिम्मेवारी प्राप्त भएको बोध भएको छ । वित्तीय सेवाको पहुँचमा सरलता, बैंकिङ क्षेत्र प्रति सर्वसाधारण जनताको विश्वासमा अभिवृद्धि, संस्थागत सुशासन, प्रभावकारी निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन मार्फत स्वच्छ तथा स्वस्थ वित्तीय प्रणालीको विकास गर्नुका साथै सोको दिगो व्यवस्थापन गर्नु आजको आवश्यकता हो । यी उद्देश्य प्राप्तिका लागि केन्द्रीय बैंकका कर्मचारीवर्गमा कार्यकुशलताको अभिवृद्धि, कार्यान्वयन प्रक्रियामा प्रभावकारिता, सूचना प्रणालीको विकास तथा व्यवस्थापन, वित्तीय क्षेत्रसँगको सहकार्य, अन्य नियमनकारी निकायसँगको समन्वयकारी भूमिका नै महत्वपूर्ण आधारशिला हुन् र यिनै आधारशिला बैंकको प्रतिष्ठासँग गाँसिएका छन् । समग्र वित्तीय प्रणालीको जोखिम व्यवस्थापन, संस्थागत सुशासनको अभिवृद्धि तथा वित्तीय क्षेत्रको सबलीकरण गर्ने योजनामा नै हामी कटिबद्ध रहेका छौं ।

बैंकका अगाडि अहिले प्रमुख अवसर र चुनौती के कस्ता देख्नु हुन्छ ?

वित्तीय क्षेत्रमा विश्वव्यापीकरण तथा प्रविधिमा आएको तीव्र विकासक्रमले विभिन्न अवसर र चुनौती ल्याएका छन् । Technology Based बैंकिङ सेवाका कारण त्यस्तो सेवा निरन्तर रुपमा प्रदान गर्नका लागि IT System मार्फत भइरहेका र हुन सक्ने वित्तीय अपराधका घटनाका साथै कार्यरत जनशक्ति मार्फत भइरहेका धोखेबाजीलाई समयमै निराकरण गर्नु पर्ने चुनौती छ । अर्कोतर्फ विश्व वित्तीय बजारमा आइरहेका र प्रयोग भइरहेका नयाँ नयाँ प्रविधि तथा अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डहरु हाम्रो परिवेशमा लागु गर्ने थप चुनौती रहेको छ ।

देशमा वैशाख १२ गतेको भूकम्प तथा त्यसपछिका विभिन्न परकम्पका कारण बैंकिङ क्षेत्रमा परेको वास्तविक असरको आँकलन र सोको व्यवस्थापन तथा राज्यले भूकम्प पीडितलाई प्रदान गरेको राहतका कार्यक्रमलाई सरल तरिकाले बैकिङ प्रणाली मार्फत भुक्तानीको व्यवस्थापन गर्नु पनि अर्को चुनौतीको रुपमा रहेको छ । दातृ राष्ट्रहरुले राष्ट्र पुनर्निर्माणमा देखाएको उदारता र आन्तरिक स्रोतको परिचालन मार्फत Build Back Better बनाउने अभियानमा बैंकिङ क्षेत्रको ठूलो भूमिका रहने हुँदा राष्ट्र निर्माणमा जुट्ने यस सुवर्ण अवसरको सदुपयोग गर्नु पर्दछ ।

बैंकका अन्य अधिकृत तथा कर्मचारीहरुलाई के सुझाव दिन चाहनुहुन्छ ?

हामी सामु रहेका चुनौतीको सामना गर्नका लागि सबै अधिकृत तथा कर्मचारीहरुको सामूहिक प्रयासको खाँचो रहन्छ । सबैको प्रयासले मात्र नेपाल राष्ट्र बैंकले लिएको उद्देश्य प्राप्तिलाई सहज बनाउछ । संस्थाको गरिमा र प्रतिष्ठामा नै हामी सबैको गरिमा र प्रतिष्ठा गाँसिएको हुन्छ ।

यहाँलाई भन्न मन लागेको अन्य केही कुरा छन् कि ?

हाम्रा प्रयासहरु स्वच्छ, स्वस्थ र दिगो वित्तीय प्रणालीको विकास गर्ने लक्ष्यतर्फ उन्मुख रहेका छन् । वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्व र सुदृढीकरणले नै अर्थतन्त्रको दिगो विकास गर्ने आधारशिला तयार गर्दछ । हामीले वित्तीय क्षेत्रको पहुँच अभिवृद्धि गर्दै यसको सबलीकरण गर्ने, पुँजीको आधार बलियो बनाउँदै जाने, संस्थागत सुशासन र पारदर्शिता अभिवृद्धि गर्ने, अन्तर्राष्ट्रिय प्रचलन आत्मसात् गर्दै सर्वसाधारणको बैंकिङ प्रणालीप्रति विश्वास अभिवृद्धि गर्ने तर्फ हामी प्रतिबद्ध रहेका छौं । यही लक्ष्य प्राप्तिको अभियान नै हाम्रो मुख्य उद्देश्य रहेको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय तालिम तथा सेमिनारमा सहभागिता

गभर्नरको कार्यालयका कार्यकारी निर्देशक त्रिलोचन पंगेनी IMF ले Indonesia मा आयोजना गरेको Conference on Future of Asias Finance: Financing For Development 2015 मा भाग लिन भदौ १४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २० गते स्वदेश फर्कनु भयो।

जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका कार्यकारी निर्देशक शिबराज श्रेष्ठ DE LA RU ले Sri Lanka मा आयोजना गरेको Waste Destruction Witnessing Program मा भाग लिन भदौ १५ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २२ गते स्वदेश फर्कनु भयो। मुद्रा व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक राकेश प्रजापति पनि सो कार्यक्रममा सहभागी हुनुहुन्थ्यो।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका निर्देशक वासुदेव अधिकारी Bank for International Settlements (BIS) ले Switzerland मा आयोजना गरेको Strategic Asset Allocation विषयक कार्यक्रममा भाग लिन भदौ ५ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १८ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

अनुसन्धान विभागका निर्देशक गुणाकर भट्ट र सामान्य सेवा विभागका निर्देशक एजेन्द्रप्रसाद लुइँटेल SEACEN ले Malaysia मा आयोजना गरेको Macroprudential Policies: Practical Implementation विषयक कार्यक्रममा भाग लिन भदौ १८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २४ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

अनुसन्धान विभागका निर्देशक पिताम्बर भण्डारी SEACEN ले Malaysia मा आयोजना गरेको 11th SEACEN-BOJ SEACEN Expert Group (SEZ) Meeting/Seminar on Capital Flows मा भाग लिन भदौ २० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २७ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

बैंक सुपरिवेक्षण विभागका का. मु. निर्देशक अशोक पौडेल र सहायक निर्देशक प्रमेश पोखरेल, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक निश्चल अधिकारी र सहायक निर्देशक हेमनाथ त्रिपाठी तथा जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक राजेन्द्र भट्टराई र विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागका सहायक निर्देशक दिवाकर पोखरेल FSI and BIS ले India मा आयोजना गरेको Regulation And Supervision of Systematically Important Banks मा भाग लिन भदौ ६ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १२ गते स्वदेश फर्कनु भयो

कानुन महाशाखाका का. मु. निर्देशक रामहरि न्यौपाने र सहायक निर्देशक जुगलकिशोर कुशवाहा IMF ले Singapore मा आयोजना गरेको Course on Central Banking and Financial Sector Legal Frameworks विषयक तालिममा भाग लिन भदौ ११ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २८ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

बैंक सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक रमेश आचार्य र वित्तीय जानकारी एकाइका सहायक निर्देशक श्रुति सिं Asia Pacific group of Money Laundering ले South Korea मा आयोजना गरेको Partnership Enhancement Workshop and Mutual Evaluation/National Risk Assessment Workshop मा भाग लिन भदौ ६ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १४ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

सूचना प्रविधि विभागका उपनिर्देशकहरु अनिल प्रधान, कृष्णराम धुँजू, तरुणकुमार झा र अजित रेग्मी Layers- 7 ले Sri Lanka मा आयोजना गरेको Computer Information System Audit and Security Training मा भाग लिन भदौ १२ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई ३० गते स्वदेश फर्कनु भयो

बैंकिङ कार्यालयका उपनिर्देशक सत्येन्द्रराज सुवेदी Istanbul School of Central Banks ले Turkey मा आयोजना गरेको Seminar on Payment System and Instruments मा भाग लिन भदौ १४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १८ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक इश्वरीप्रसाद भट्टराई Bank for International Settlements (BIS) ले Switzerland मा आयोजना गरेको Reserve Management विषयक कार्यक्रममा भाग लिन भदौ १९ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई असोज ३ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

सहायक निर्देशकहरु राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभागका रामशरण सिं तथा विविसेन महर्जन, पोखरा कार्यालयका गणेशकुमार मल्ल र बैंकिङ कार्यालयका गर्गबहादुर बानिया Central Bank of Sri Lanka ले Sri Lanka मा आयोजना गरेको Program on Fixed Income Securities मा भाग लिन भदौ ४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १४ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

सहायक निर्देशकहरु अनुसन्धान विभागका लक्ष्मीनारायण ताम्राकार, गुणराज भट्ट र रामशरण लामा SEACEN ले Indonesia मा आयोजना गरेको Macroeconomic and Monetary Policy Management विषयक कार्यक्रममा भाग लिन भदौ ४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २१ गते स्वदेश फर्कनु भयो। पाँचौं पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण आयोजनाका कमलबहादुर तामाङ र विष्णुप्रसाद फयल SEACEN ले Malaysia मा आयोजना गरेको SEACEN Research Seminar on Monetary Policy Transmission in SEACEN Economics मा भाग लिन भदौ १३ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २२ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

सहायक निर्देशहरु बैंकिङ कार्यालयका सुशील ज्ञवाली तथा भीष्मजंग कुँवर र बैंक सुपरिवेक्षण विभागका सत्येन्द्रमणि त्रिपाठी Central Bank या Sri Lanka ले Sri Lanka मा आयोजना गरेको Program on Stress Testing Techniques for Risk Management मा भाग लिन भदौ १५ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २२ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

सरुवा/अवकाश/राजीनामा

पोखरा कार्यालयका सहायक तिलबहादुर थापाको सामान्य सेवा विभागमा सरुवा भएको छ। सहायक निर्देशक सोनी पौड्याल, सहायक माधवप्रसाद सापकोटा र कार्यालय सहयोगी प्रथम जितबहादुर तामाङ ३० बर्षे सेवा अवधिका आधारमा बैंक सेवाबाट अवकाश हुनु भएको छ। वरिष्ठ मेकानिक्स श्यामबहादुर श्रेष्ठ र कार्यालय सहयोगी प्रथम कृष्णबहादुर के. सी. ५८ बर्षे उमेर सीमाका आधारमा बैंक सेवाबाट अवकाश हुनु भएको छ। सहायक निर्देशक झपटबहादुर रावल, वरिष्ठ सञ्चार चालक रेखा के. सी. र सहायक तिर्थकृष्ण प्रजापतीले दिनु भएको राजीनामा स्वीकृत भएको छ।

गभर्नर डा. नेपालसँग Safeguard Assessment Mission को भेट

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालसँग अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषकी मिसन चिफ Ms. Grochalska को नेतृत्वको Safeguards Assessment प्रतिनिधिमण्डलले बैंकको केन्द्रीय कार्यालय, बालुवाटारमा भदौ २८ गते भेट गऱ्यो ।

सो भेटमा गभर्नर डा. नेपालले नेपाल राष्ट्र बैंकको बाह्य तथा आन्तरिक लेखापरीक्षण र नियन्त्रण प्रणाली, सो सम्बन्धी कानुनी व्यवस्थाहरु, वित्तीय सूचना प्रवाह लगायतका विषयमा जानकारी गराउनु भएको थियो । साथै, उहाँले बैंक सञ्चालक समितिका सदस्यको संयोजकत्वमा रहेको लेखापरीक्षण समिति, बैंकले अवलम्बन गरेका नीति नियम तथा पारदर्शिता सम्बन्धी प्रावधानहरु लगायत उपर्युक्त नीति नियम कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित वित्त व्यवस्थापन, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन, अनुसन्धान, सूचना प्रविधि, मुद्रा व्यवस्थापन, बैंकिङ, संस्थागत योजना, कानुनसँग सम्बन्धित विभागहरुका गतिविधिहरुका सम्बन्धमा समेत सङ्क्षिप्त जानकारी गराउनुभएको थियो ।
Safeguards Assessment ले नेपाल राष्ट्र बैंकको कार्यप्रणालीमा सुधार ल्याउने अपेक्षा राख्दै गभर्नर डा. नेपालले सोबाट प्राप्त सुझावहरु कार्यान्वयन गरिने जानकारी सो अवसरमा गराउनु भएको थियो ।

पूर्व डेपुटी गभर्नर डा. पन्तको निधन

पूर्व डेपुटी गभर्नर तथा निर्धन उत्थान बैंक लिमिटेडका संस्थापक तथा कार्यकारी सञ्चालक डा. हरिहरदेव पन्तको ७३ वर्षको उमेरमा भदौ २१ गते निधन भयो ।
लघुवित्तको माध्यमबाट गरिबी निवारण गर्ने अभियानमा रहनुभएका उहाँ नेपालमा लघुवित्तका पिता मानिनु हुन्थ्यो ।
हामी उहाँको निधन प्रति दु:ख व्यक्त गर्दै हार्दिक श्रद्धान्जली अर्पण गर्दछौं ।

p4/0f

कान्तिपुर दैनिक २०७२ भदौ २९ गते सम्पादकीय

अर्थतन्त्रमा सुधारको खाँचो

भूकम्पका कारण ७ खर्बको नोक्सानी त थियो नै त्यसमाथि अहिले तराई–मधेसमा भएका आन्दोलनले त्यस क्षेत्रका करिब २ हजार उद्योग एक महिनादेखि बन्द छन् जसका कारण करिब ४ लाख कामदार कामविहीन भएका छन् । सीमावर्ती क्षेत्रमा करिब ५ हजार ट्रक रोकिएका छन् भने बन्दले बजारभाउ अकासिएको छ । यता चीनसँग जोडिएको उत्तरी भेकको व्यापारिक नाका तातोपानी र रसुवाको केरुङ पनि भूकम्पका कारण बन्द भएको महिनौं भइसकेको छ । यसबाट व्यापार मात्र होइन, सीमाबाट हुँदै आएको दुई मुलुकको आवागमनसमेत बन्द छ । तातोपानी बन्द भएपछि दक्षिणी नाकाबाट आयात गरिएका झन्डै हजारभन्दा बढी कन्टेनर तराई आन्दोलनका कारण भारतको सीमा क्षेत्रमा अलपत्र छन् । सीमापारि र कोलकातामा समेत सामान बोकेर आएका ट्रकको डेमरेज कस्ट (विलम्ब शुल्क) आदि खर्च दिनकै १० करोड रुपैयाँ पुगेको, साउनको व्यापार घाटा ५६ अर्ब रुपैयाँ पुगेको छ । उद्योगमा उत्पादन त छैन नै ढुवानीका लागि सडक बन्द हुँदा आयात/निर्यात प्रभावित बनेको छ । एकातिर कामविहीन हुनु र अर्कोतिर बजारभाउ महँगिनुले सर्वसाधारणको जीविका पनि कठिन बन्दै गएको छ । एक हिसाबले भन्ने हो भने तराई क्षेत्रमा विगत एक महिनादेखि आर्थिक गतिविधि ठप्पै छ । यी सबै गतिविधिले अर्थतन्त्रको निराशाजनक तस्बिरलाई देखाएको छ ।

त्यति मात्र होइन, धानलगायतका बर्खेबालीका निम्ति किसानले मल नपाउँदा मुलुकभर उत्पादन घट्ने निश्चित नै छ । यस हिसाबले मुलुकको अर्थतन्त्रमा ३५ प्रतिशत हिस्सा राख्ने कृषि क्षेत्रको अवस्था गत वर्षभन्दा निराशाजनक हुने पक्कापक्की छ । मुलुकका कतिपय स्थानमा रोपाइँ हुन सकेको छैन भने भएका स्थानमा पनि ढिलो गरी रोपाइँ भएको छ । त्यसमाथि मल अभावका कारण उत्पादन घटने सम्भावना पनि उत्तिकै छ । मनसुनको प्रभाव र मल अभावले उत्पादनमा प्रत्यक्ष असर पार्ने देखिन्छ । त्यस्तै भूकम्पले थलिएको पर्यटन क्षेत्रमा थोरबहुत सुधार आए पनि बन्दको प्रभाव देखिन थालेको छ । त्यसो त भूकम्पपछिको पुनर्निर्माणका लागि बनाइएको प्राधिकरण राजनीतिक दलहरूको अपरिपक्वताका कारण संकटमा परेको छ । यसले दातृ राष्ट्र र निकायहरू समेत असन्तुष्ट हुने सम्भावना छ जुन अर्थतन्त्रका लागि सकारात्मक सूचक होइनन् ।

त्यसो त दाताहरूले भूकम्पपछिको पुनर्निर्माणका लागि करिब पौने ३ खर्ब दिने प्रतिबद्धता गरेका थिए भने सरकारले चालू आर्थिक वर्षको बजेटमा प्राधिकरणले पुनर्निर्माणमा ७४ अर्ब खर्च गर्ने गरी बजेट विनियोजन गरिएको छ । तर, नयाँ ऐन ल्याउने र त्यसपछि निर्देशिका बनाएर काम गर्न समय लाग्ने भएकाले लक्ष्यअनुसार काम हुन गाह्रो छ । यता बन्दका कारण राष्ट्रिय गौरवका ठूला आयोजनाको काम पनि सुचारु हुन सकेको छैन । मेलम्ची खानेपानी, माथिल्लो तामाकोसी, रानीजमरा कुलरिया, भेरी–बबई डाइभर्सन, सिक्टा सिँचाइजस्ता राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको काम रोकिएको छ । ठूला आयोजना ठप्प हुने र पुनर्निर्माण पनि नहुने हो भने विनियोजित रकम खर्च हुन गाह्रो छ । यसरी बन्द/हडताल र पुनर्निर्माणमा भइरहेको किचलोका कारण समग्र अर्थतन्त्र अधोगतितर्फ उन्मुख हुँदै गएको देखिन्छ । गत वर्षको पछिल्लो ३ महिना प्रभावित हुँदा आर्थिक वृद्धिदर ३ प्रतिशत मात्रै भएको थियो । यस वर्ष पनि सुरुका २ महिनामा आर्थिक गतिविधिमा परेको प्रभावले आर्थिक वृद्धिदरलाई प्रभावित गर्ने निश्चित छ । यसरी कृषि क्षेत्रको संकुचन र पुनर्निर्माणमा देखिएको उदासीनताबीच राजनीतिक संकट लम्बिँदै जाने हो भने आर्थिक वृद्धिदर ४ प्रतिशतभन्दा तल जाने खतरा देखिन्छ । त्यसैले पनि आगामी दिनमा राजनीतिक संकटको हल गर्दै पुनर्निर्माण कार्यलाई तीव्रता दिन आवश्यक छ साथै सरकारले अर्थतन्त्र सुधारका कार्यक्रमहरू ल्याउन जरुरी छ ।

प्रकाशक
नेपाल राष्ट्र बैंक गभर्नरको कार्यालय, जनसम्पर्क महाशाखा
बालुवाटार, काठमाण्डौं, फोन : ४४१९८०४, Ext.: ३६२
ईमेल : samachar@nrb.org.np, वेवसाईट : www.nrb.org.np

सम्पादक
केदारप्रसाद आचार्य

सम्पादन सहयोगी
सुरेश पन्त
सिर्जना श्रेष्ठ
नवीना ताम्राकार

मुद्रण : अक्सफोर्ड इन्टरनेशनल पब्लिकेशन, अनामनगर, काठमाडौं, *फोन नं.* ०१-४७७०६१३, ४७७०२५३